

บทคัดย่อ

การศึกษาผลสัมฤทธิ์การพัฒนา กับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในชุมชนโครงการหลวง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของวัตถุประสงค์การก่อตั้งโครงการหลวงกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนแห่งสหประชาชาติ (SDGs) รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงด้านอาชีพและรายได้ของชุมชน ต้นแบบในศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่แฮที่สอดคล้องกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนแห่งสหประชาชาติ เป้าหมายที่ 1 การขจัดความยากจน โดยการวิจัยเชิงพรรณนา การเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม แบบมีโครงสร้างในเกษตรกรจำนวน 143 รายใน 6 กลุ่มบ้าน ได้แก่ บ้านแม่แฮเหนือ บ้านแม่แฮน้อย บ้านห้วยขมิ้นใน บ้านห้วยขมิ้นนอก บ้านป่าเกี๊ยะใน และบ้านป่าเกี๊ยะน้อย รวมทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้นำเกษตรกรรุ่นบุกเบิกในยุคแรก หัวหน้าศูนย์ฯ ในอดีตและปัจจุบัน เพื่อสะท้อนสถานการณ์ปัญหา ความยากจน การลักลอบปลูกพืชเสพติด และความเหลื่อมล้ำในอดีต การเปลี่ยนแปลงของชุมชน ในแต่ละช่วงเวลา รวมถึงปัจจัยและเงื่อนไขความสำเร็จ

ผลการศึกษาพบว่าวัตถุประสงค์ของการก่อตั้งโครงการหลวงมีความสอดคล้องโดยตรงกับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนแห่งสหประชาชาติ (SDGs) จำนวน 6 เป้าหมาย ประกอบด้วย การขจัดความยากจน การขจัดความหิวโหย การสร้างงานและอาชีพที่มั่นคง การลดความเหลื่อมล้ำ การผลิตและบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และการอนุรักษ์นิเวศบนบก และมีความสอดคล้องในระดับการสร้างผลกระทบอีก 10 เป้าหมาย ผลสัมฤทธิ์การเปลี่ยนแปลงด้านอาชีพและการสร้างรายได้ของชุมชน ในศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่แฮ ตามเป้าหมายที่ 1 การขจัดความยากจน ในมิติความมั่นคงด้านอาหาร มีครัวเรือน 71% มีข้าวเพียงพอต่อการบริโภค และครัวเรือน 29% ลดการขาดแคลนข้าวที่ปลูกเองจาก 3-4 เดือน เหลือ 1-2 เดือน ในส่วนของเป้าประสงค์ 1.1 ขจัดความยากจนขั้นรุนแรงของประชาชนในทุกพื้นที่ให้หมดไปภายใน ปี พ.ศ. 2573 ซึ่งปัจจุบันความยากจนวัดจากคนที่มีความใช้จ่ายดำรงชีพรายวันต่ำกว่า 1.25 ดอลลาร์สหรัฐ ผลการศึกษาพบว่าก่อนเข้าร่วมงานพัฒนากับโครงการหลวงครัวเรือนตัวอย่าง 91% มีรายได้ต่อคนต่อวันต่ำกว่า 1.25 ดอลลาร์สหรัฐ และมีเพียง 9% มีรายได้มากกว่า 1.25 ดอลลาร์สหรัฐ หลังเข้าร่วมงานพัฒนากับโครงการหลวง จนกระทั่งปี พ.ศ. 2558 มีครัวเรือน 73% มีรายได้มากกว่า 1.25 ดอลลาร์สหรัฐต่อคนต่อวัน และปี พ.ศ. 2563 เพิ่มขึ้นเป็น 81% โดยส่วนใหญ่หรือคิดเป็น 41% มีรายได้ 2.41-3.58 ดอลลาร์สหรัฐต่อคนต่อวัน

ปัจจัยและเงื่อนไขความสำเร็จของการพัฒนาชุมชนในศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่แฮ ประกอบด้วย (1) การเลือกชนิดพืชทางเลือกที่เหมาะสมกับพื้นที่ (2) การตลาดของผลผลิตที่หลากหลาย (3) องค์ความรู้งานวิจัยที่ได้รับการทดสอบในศูนย์ฯ ก่อนการส่งเสริม (4) การพัฒนาเกษตรกรผู้นำและกลุ่มสหกรณ์ที่เข้มแข็ง (5) การจัดตั้งกองทุนหมุนเวียนหรือการเข้าถึงแหล่งทุน (6) การตั้งสำนักงานใกล้ชิดชุมชนและมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมที่มีความรู้และสามารถแก้ปัญหาให้เกษตรกรได้ทันที (7) การกระจายการพัฒนาที่ทั่วถึงและเท่าเทียมทุกกลุ่มบ้าน (8) การสร้างความไว้วางใจระหว่างเจ้าหน้าที่และเกษตรกร และ (9) การบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงาน

คำสำคัญ: การพัฒนาทางเลือก ประเมินผลกระทบ นวัตกรรมกระบวนการ การพัฒนาอย่างยั่งยืน
พื้นที่สูง

Abstract

The study aims to assess relevance of the objectives of Royal Project establishment and the sustainable development goals (SDGs) and particular focus on poverty reduction in Mae Hae Royal Development Centre. Mix methods of research methodology are descriptive analysis, structured questionnaire and focus groups. The sample of interview is 143 farmers in 6 villages. The focus groups included former chiefs of Mae Hae Development Centres, pioneer farmers who spotlighted poverty situation, illicit crop cultivation, inequality and transformative changes.

The study reveals that the objectives of Royal Project establishment directly in relevance to 6 SDGs namely poverty reduction, ending hunger, decent work and economic growth, reduced inequality, responsible consumption and production and life on land while the other 10 SDSs are related in impact. As for poverty reduction in pilot communities in Mae Hae Development Centre, 71% of household has food secured while 29% has decreased food shortage from 3-4 months to 1-2 months. The farmers are able to access various varieties of food crops, vegetables, fruits and meat. As for income set at the target 1.1 defines all forms of poverty shall be eradicated by 2030. Poverty refers to a person who earns living less than \$1.25 per day. The study discloses that before joining the Royal Project extension programs, 91% of farmer earned less than \$1.25 a day. After adoption of the Royal Project's alternative crops and livestock including off farm activities, farmer's income increased. In 2015 and 2020, 73% and 81% of farmers earned more than \$1.25 per person per day accordingly. The largest proportion earned \$2.41-3.58 per person per day.

The success of development programs in Mae Hae Development Centre comprises of 9 factors; selection of appropriate crops, diverse market channels, pre-test of research results before outreach, capacity building of farmers and collective cooperative groups, revolving fund and source of credit support, on field extension services with experienced officers, inclusiveness of program beneficiaries, trust among farmers and officers as well as integration of plan and budget of government agencies. As a result, pilot communities have become learning hub on alternative crops, environmental-friendly production and young farmer engagement.

Keywords: alternative development, impact assessment, process innovation, sustainable development, highland